

Решавање међународних спорова дипломатским средствима

Проф. др *Првослав Лукић*

Из хуманитарних разлога, првенствено због недужног становништва, неопходно је да се даље развија хуманитарно право, које захтева да се међународни спорови решавају дипломатским средствима. Та потреба се за нас нарочито испољила сада, када се у деловима СФРЈ води грађански рат.

У првом делу чланка аутор појашњава циљеве и начела Уједињених нација, као и чланство држава у њима, с посебним освртом на њихове главне органе:

Генералну скупштину и Савет безбедности.

Други део чланка се односи на мирно решавање спорова, односно на дипломатска средства која чине систем мирног решавања међународних спорова: непосредне дипломатске преговоре, добре услуге и посредовање, анкетне комисије, измирење и поступак пред Уједињеним нацијама.

Увод

Мирољубиви део човечанства дуго настоји да се употреба силе или претња њоме (дакле, рат) апсолутно искључи (забрани) као средство решавања конфликта и спорова међу државама и народима, и да се сви међународни спорови и конфликтне ситуације решавају, искључиво, мирним начином и средствима. У међународном праву су, у вези с тим, конституисана и афирмисана бројна правна правила, која су прво изражавана кроз обичаје, а потом су обликована у правне норме у оквиру међународноправних аката. У структури међународног права постоји више аката којима се обликују правне норме о мирном решавању међународних спорова, односно о забрани рата као средства решавања тих спорова.

Један од првих аката којима се конституишу правне норме о мирном решавању међународних спорова јесте *Прва хашка конвенција о мирном решавању међународних спорова*, која је усвојена још 1899, односно 1907. године. Одредбе о мирном решавању међународних спорова садржи и *Пакт Друштва народа* од 1919. године. *Бријан-Келогов пакт* од 1928. године (назван по творцима – А. Бријану, француском министру спољних послова, и Ф. Б. Келогу, државном секретару САД) такође садржи одредбе о осуди „прибегавања рату ради решавања

међународних спорова“ и одрицању од њега „као оруђа националне политике у међусобним односима“ држава, као и о расправљању и решавању спорова и конфликта „једино мирољубивим средствима“. У том погледу посебно је значајна Повеља Уједињених нација, што се огледа, пре свега, у томе што су у њој веома прецизно и експлицитно установљена два суштинска и међусобно повезана правила која се тичу забране рата и решавања међународних спорова мирољубивим средствима. Тим актом се, наиме: *прво*, инсистира на решавању свих међународних спорова мирним средствима (уз одређивање врсте тих средстава и поступка њихове непосредне примене), и *друго*, утврђује се апсолутна забрана рата (употреба силе или претња силом) у међународним односима (у односима између држава који се тичу њихових међусобних спорова и трвења). Осим тога, одредбе Повеље значајне су и за структурирање органа Уједињених нација и њихову улогу и задатке у доследној примени начела и нормативних правила којима се захтева решавање међународних спорова мирним средствима, односно којима се забрањује употреба силе или претње силом у односима између држава.

С обзиром на такве правне норме (правна правила) Повеље УН, у њиховом контексту треба разматрати и питања која се односе на решавање међународних спорова дипломатским средствима (која имају велики значај у структури начина и средстава решавања тих спорова мирним путем). У вези с тим су и нека питања која се тичу самих Уједињених нација (карактер, циљеви оснивања, начела по којима поступају, чланство у њима, структура њихових органа, задаци и овлашћења тих органа), такође у контексту правних решења садржаних у Повељи, која указују на основна опредељења Повеље у погледу оснивања; постојања и деловања Уједињених нација у савременим условима. Потреба за таквим приступом је повећана због чињенице да Уједињене нације делују у веома сложеним међународним условима и односима, и да је, у вези с тим, неопходна снажнија афирмација те међународне организације и њено наглашеније, доследније и ефикасније деловање према основним опредељењима њеног оснивања и постојања.

Оснивање и карактер Уједињених нација

Организација уједињених нација (даље: ОУН, УН) општа је организација суверених држава, заснована на начелу суверене једнакости њених чланова (држава чланица).¹ Основана је по окончању Другог светског рата, на конференцији представника држава (влада), која је одржана у Сан Франциску, у времену од 25. априла до 26. јуна 1945. године. Повељу УН, којом је Организација основана потписали су представници 50 држава (влада) учесница Конференције 26. јуна 1945, а ступила је на снагу 24. октобра 1945. године (тај датум се узима као

¹ С. Аврамов, *Међународно јавно право*, Београд, 1976, стр. 118.

дан почетка деловања Уједињених нација).² Иако су, донекле, наследиле и преузеле улогу и задатке бившег Друштва народа,³ Уједињене нације се сматрају новом међународном организацијом.

Повеља УН јесте „вишестрани уговор, али уговор вишег типа, који хијерархијски стоји изнад осталих уговора“.⁴ У случају сукоба између обавеза чланова УН према Повељи „и њихових обавеза на основу било ког међународног споразума, превагу ће имати њихове обавезе из Повеље“.⁵

Циљеви и начела Уједињених нација

Циљеви оснивања, постојања и деловања Уједињених нација изражени су, у основи, у преамбули Повеље,⁶ а прецизније у њеним чл. 1. и 2. У ствари, преамбула је изванредан увод у циљеве УН, који се прецизирају у чл. 1. Повеље. У основној поставци, циљеви УН састоје се у спречавању (забрана) рата као средства за решавање међународних питања и спорова и обезбеђивању (очување) међународног мира и безбедности. У контексту одредаба чл. 1. Повеље, циљеви Уједињених нација су:

1. одржавање међународног мира и безбедности;
2. развијање међу нацијама пријатељских односа;
3. подстицање међународне сарадње и унапређивања и подстицање права човека и основних слобода;
4. усклађивање акција у постизању наведених циљева.

(1) *Одржавање међународног мира и безбедности* (т. 1. чл. 1. Повеље). Да би се остварили ти циљеви УН предузимају ефикасне колективне мере ради:

- спречавања и отклањања претњи миру и сузбијања аката агресије;
- постизања мирним средствима сређивања или решавања међународних спорова и ситуација који би могли да доведу до повреде мира (све то у складу с начелима правде и међународног права).

(2) *Развијање међу нацијама пријатељских односа и предузимање других одговарајућих мера ради учвршћења општег мира* (т. 2. чл. 1. Повеље). Постизање тих циљева УН остварује тако што:

- настоје да се развијање међу нацијама пријатељских односа заснива на поштовању начела равноправности и самоопредељења народа;
- предузима друге одговарајуће мере ради учвршћења општег мира.

² *Правна енциклопедија* 1 и 2, Београд, 1989, стр. 305 и 1044; Владимир Иблер, *Рјечник међународног јавног права*, Загреб, 1987, стр. 325 и 326.

³ Друштво народа је фактички престало да функционише 1940. године, а формално је ликвидирано закључком Скупштине држава, на седници одржаној у Женеви од 8. до 18. априла 1946, „када је донета одлука да се сва његова имовина, зграде, новчани фондови, библиотеке, пренесу на нову светску организацију Уједињених нација“ (др С. Аврамов, *исто*, стр. 114; *Правна енциклопедија* 1, Београд, 1989, стр. 305).

⁴ Др С. Аврамов, *исто*, стр. 118.

⁵ Чл. 103. Повеље.

⁶ Шире: др С. Аврамов, *исто*, стр. 114–120 и др., и J. Andrassy, *Међународно право*, Загреб, 1976, стр. 365–379 и др.

(3) *Постизање међународне сарадње и унапређивање поштовања права човека и основних слобода* (т. 3. чл. 1. Повеље). Те циљеве УН остварују:

- решавањем међународних проблема (економски, социјални, културни или хуманитарни);
- унапређивањем и подстицањем поштовања права човека и основних слобода „за све без обзира на расу, пол, језик или веру“.

(4) *Усклађивање акција у остваривању циљева* (т. 4. чл. 1. Повеље). Организација Уједињених нација се прокламује као средиште за усклађивање акција које се предузимају ради остваривања наведених заједничких циљева.

После циљева, ради којих је ОУН основана, детерминисана су у Повељи (чл. 2) *начела* према којима поступају та организација и њени чланови у спровођењу утврђених циљева. То су:

1. начело суверене једнакости;
2. начело савесног испуњавања обавеза свих чланова УН;
3. начело решавања међународних спорова мирним начинима;
4. начело уздржавања од претње силом или употребе силе;
5. начело давања помоћи УН у свакој акцији;
6. начело поступања држава које нису чланови УН према начелима

Повеље;

7. начело немешања у питања која су у унутрашњој надлежности сваке државе.

Начело суверене једнакости чланова УН (т. 1. чл. 2. Повеље). У Повељи се, као прво и основно, изражава начело суверене једнакости свих чланова УН, на којем почива (постоји и делује) Организација уједињених нација.

Начело савесног испуњавања обавеза чланова УН (т. 2. чл. 2. Повеље). Да би УН сваком свом члану осигурале права и повластице који произилазе из њиховог чланства у тој организацији, сви њени чланови дужни су да савесно испуњавају обавезе које су у сагласности са одредбама Повеље.

Начело решавања међународних спорова мирним начинима (т. 3. чл. 2. Повеље). Тим начелом се изражава сагласност свих чланова ОУН да све своје међународне спорове решавају мирним начинима, тако да не буду повређени међународни мир и безбедност, као ни правда.

Начело уздржавања од претње силом или употребе силе (т. 4. чл. 2. Повеље). То начело значи да су чланови УН дужни да се у међународним односима уздржавају од претње силом или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности сваке државе, или сваког другог начина који је несагласан с циљевима Уједињених нација. У суштини, то начело значи апсолутну забрану рата као средства за решавање међународних спорова. Оружани напад на било коју државу значио би тешку повреду тог начела, а тиме „тешку повреду међународног права која повлачи међународну одговорност“.⁷

⁷ Др С. Аврамов, *исто*, стр. 119.

То начело је у нераздвојивој вези с начелом решавања међународних спорова мирним начинима. Јер, ако се сви чланови Уједињених нација придржавају начела да своје међусобне односе и спорове решавају мирним путем (мирним средствима), они, истовремено, поштују и начело о уздржавању од претње силом или употребе силе. Обрнуто, ако би прибегле да своје међусобне односе и спорове решавају путем рата (употребом силе или претњом њене употребе), онда крше оба начела: и начело решавања спорова мирним начинима, и начело уздржавања од претње или употребе силе.

Начело давања помоћи Уједињеним нацијама у њеним акцијама (т. 5. чл. 2. Повеле). Према том начелу, сви чланови УН дужни су:

– да дају УН сваку помоћ у свакој акцији коју предузимају у складу с Повельом;

– да се уздржавају од давања помоћи свакој држави против које УН предузимају превентивне или принудне акције.

Начело поступања држава које нису чланови УН према начелима Повеле (т. 6. чл. 2. Повеле). Тим начелом ОУН обавезује државе које нису њени чланови да поступају према начелима утврђеним Повельом у мери потребној за одржавање међународног мира и безбедности. Дакле, и државе које нису чланови УН дужне су да се придржавају, пре свега, начела решавања својих међународних спорова мирним начинима и начела о уздржавању од претње силом и употребе силе, као и свих других начела чија би повреда угрожавала међународни мир и безбедност.

Начело немешања у питања која су у унутрашњој надлежности сваке државе (т. 7. чл. 2. Повеле). Начелом о немешању у унутрашња питања држава чланица УН потпуно се уважава њихов суверенитет у погледу самосталног решавања свих питања која су у њиховој унутрашњој надлежности. Дакле, таква питања свака држава решава самостално, према својим условима, потребама и интересима. У вези с тим начелом, у Повели се наглашава да у њој нема ниједне одредбе којом се овлашћују Уједињене нације:

– да се мешају у питања која се, по својој суштини, налазе у унутрашњој надлежности сваке државе;

– да од својих чланова захтева да таква питања изнесе на решавање на основу Повеле.

Међутим, то начело не утиче на примену принудних мера предвиђених у глави VII Повеле, што значи да се оно искључује кад се, у оквиру УН, предузимају мере и акције у случају претње миру, повреде мира и аката агресије.⁸ У таквим ситуацијама, УН овлашћене су да се мешају у унутрашња питања државе, односно да од ње захтевају да таква питања изнесе на решавање у складу с Повельом.

⁸ Видети чл. 39. до чл. 50. Повеле.

Чланство у Уједињеним нацијама

(1) Члановима Уједињених нација сматрају се:

– државе оснивачи УН, које су, према чл. 110. Повеље, потписале и ратификовале Повељу. Дакле, државе учеснице Конференције у Сан Франциску, потписнице Декларације о УН од 1. јануара 1942. године;⁹

– државе које су, на основу одлуке Генералне скупштине (по препоруци Савета безбедности), постале чланови Уједињених нација,¹⁰ тј. државе које су, пријемом у чланство УН, прихватиле обавезе садржане у Повељи, с обзиром да су, „по оцени Организације“, способне и вољне да те обавезе извршавају.¹¹

(2) Члану Уједињених нација могу привремено да се обуставе (суспендују) права и повластице по основу чланства у Организацији. Таква мера може да уследи према члану УН „против кога је Савет безбедности предузео превентивну или принудну акцију“. Акт (одлука) о томе доноси Генерална скупштина, на препоруку Савета безбедности, а суспензија права и повластица, која је предузета према члану УН, траје док Савет безбедности поново не успостави њихово вршење (такво овлашћење је у делокругу Савета безбедности).

(3) Члан УН може да се искључи из УН (чл. 6. Повеље) уколико „упорно нарушава“ начела садржана у Повељи. Одлуку о томе доноси Генерална скупштина, на препоруку Савета безбедности.¹²

Органи Уједињених нација

Уједињене нације имају своје главне и помоћне органе. Главни органи су основани Повељом УН, а помоћни се могу оснивати, у складу с Повељом, према потреби („за које се буде сматрало да су потребни“). Повељом УН (чл. 7), као главни органи Уједињених нација, основани су:

- Генерална скупштина;
- Савет безбедности;
- Економски и социјални савет;
- Старатељски савет;
- Међународни суд;
- Секретаријат.

У решавању међународних спорова највећи значај имају Генерална скупштина и Савет безбедности.

⁹ Чл. 3. Повеље.

¹⁰ Пријем чланства УН „спроводи се на основу одлуке Генералне скупштине по препоруци Савета безбедности“ (став 2. чл. 4. Повеље).

¹¹ Видети став 1. чл. 4. Повеље.

¹² Чланство у УН обрађено је у верзији која произилази из одредаба Повеље којима се уређују питања везана за чланство у тој организацији. Међутим, у литератури и изворима међународног права питања чланства у УН (пријем у чланство, услови, суспензија, права и обавезе, престанак чланства и др.) шире су елаборирана. Видети: др С. Аврамов, *исто*, стр. 137–140; Ј. Andrassy, *исто*, стр. 379–389, и др. М. Крећа и мр М. Ристић, *Извори међународног јавног права*, друго измењено и допуњено издање, Београд, 1985, стр. 169–175.

Састав. Генералну скупштину сачињавају сви чланови ОУН (представници свих држава њених чланица, без обзира на то да ли се ради о држави чланица која се сматра оснивачем ОУН или о држави која је накнадно примљена у њено чланство). Поједине државе могу имати и више од једног представника у Генералној скупштини, али ниједна не може имати више од пет представника (чл. 9. Повеље).

Задачи и овлашћења. Задачи и овлашћења Генералне скупштине утврђени су Повељом УН (чл. 10. до чл. 17), и имају општи и посебан домашaj.

(1) *Овлашћења и задачи који имају општи домашaj* изражени су у одредбама чл. 10. Повеље, којима је предвиђено да Генерална скупштина може да расправља о свим питањима или о свим предметима:

- који су предвиђени Повељом (од чл. 11. до чл. 17. Повеље);
- који се односе на овлашћења и задатке сваког органа УН (Савет безбедности, Економски и социјални савет, Старатељски савет, Међународни суд, Секретаријат).

О свим тим питањима и предметима Генерална скупштина може да даје препоруке: члановима УН, Савету безбедности или и члановима УН и Савету безбедности. Од давања препорука тим субјектима Генерална скупштина је изузета (искључена) када се ради о питањима и предметима који се односе на међународни спор или ситуацију у вези с којима Савет безбедности обавља задатке утврђење Повељом. О таквим питањима и предметима Генерална скупштина може да расправља, а препоруке даје само ако то од ње захтева Савет безбедности.

Придржавајући се тих правила, Генерална скупштина, међутим, „може да препоручује мере за мирно сређивање сваке ситуације – независно од њеног порекла – за коју налази да може да штети општем благостању или пријатељским односима међу нацијама, укључујући ситуације настале повредом одредаба ове Повеље које постављају циљеве и начела Уједињених нација“ (чл. 14. Повеље).

Неограничавајући општи домашaj наведених овлашћења и задатака, Генерална скупштина (како произилази из чл. 11. Повеље) може: а) да разматра општа начела сарадње у очувању међународног мира и безбедности, и б) да расправља о свим питањима одржања међународног мира и безбедности.

(2) Генерална скупштина може да *разматра општа начела сарадње у очувању међународног мира и безбедности*, укључујући и начела на којима почивају разоружање и регулисање наоружања. Такође може, поводом разматрања тих начела, да даје препоруке: члановима УН, Савету безбедности или и члановима УН и Савету безбедности.

(3) Повељом УН утврђена је и надлежност Генералне скупштине да *расправља о свим питањима одржања међународног мира и безбедности* која пред њу изнесу: било који члан УН, Савет безбедности или држава нечланица УН, када се ради о међународном спору у којем је

она једна од страна ако, у вези с тим спором, унапред прихвати обавезу на његово мирно решавање у складу с Повељом.

У вези с разматрањем тих питања, Генерална скупштина може и да даје препоруке: заинтересованој, односно заинтересованим државама, Савету безбедности или и заинтересованој, односно заинтересованим државама, и Савету безбедности.

Међутим, следствено њеном изузимању у давању препорука поводом расправљања о питањима и предметима из њеног делокруга који има општи домаћај, Повељом је предвиђено изузеће Генералне скупштине и у погледу давања препорука у вези с општим начелима сарадње у очувању међународног мира и безбедности, односно о питањима одржавања међународног мира и безбедности. О томе, дакле, Генерална скупштина не даје препоруке наведеним субјектима, осим „ако то не затражи Савет безбедности“ (чл. 12. став 1. Повеље).

(4) Генерална скупштина *покреће проучавање одређених питања и даје препоруке о њима* ради:

а) унапређивања политичке међународне сарадње и подстицања прогресивног развоја међународног права и његове кодификације;

б) унапређивања економске, социјалне, културне, просветне и здравствене међународне сарадње и помагања остварења права човека и основних слобода за све, без обзира на расу, пол, језик или веру. Остале одговорности, задаци и овлашћења Генералне скупштине у односу на те предмете наведени су у деветој („Међународна економска и социјална сарадња“, од чл. 55. до чл. 60) и десетој („Економски и социјални савет“, од чл. 61. до чл. 72) глави Повеље.

(5) У делокруг Генералне скупштине *спада разматрање извештаја Савета безбедности* (годишњи и посебни) *и осталих органа Уједињених нација*. Годишњи и посебни извештаји које Генералној скупштини подноси Савет безбедности „садрже податке о мерама које је Савет безбедности одлучио да предузме или је већ предузео ради одржања међународног мира и безбедности“. Генерална скупштина „прима и разматра“ и извештаје осталих органа Уједињених нација (Економски и социјални савет, Старатељски савет, Међународни суд и Секретаријат).

(6) *Задаци УН у вези са међународним системом старатељства* утврђени су у глави XII и XIII Повеље, као и задаци чије је обављање поверено Генералној скупштини (чл. 85, 87. и др. Повеље). Осим тих задатака, Генералној скупштини су поверени и задаци који се односе на потврђивање уговора о старатељству за подручја која нису означена као стратегијска.

(7) У вези са буџетом ОУН, њеним трошковима и финансијским и буџетским споразумима са специјализованим агенцијама, Повељом је утврђено:

а) да Генерална скупштина *разматра и одобрава буџет ОУН*;

б) да трошкове ОУН сноси њени чланови према распореду који направи Генерална скупштина;

в) да Генерална скупштина разматра и одобрава све финансијске и буџетске споразуме са специјализованим агенцијама установљеним међувладиним споразумом и повезаним с УН према одредбама чл. 57. и 63. Повеље, и испитује административне буџете тих специјализованих агенција ради давања препорука.

Гласање. (1) Сваки члан Генералне скупштине (свака држава чланица УН чији је представник члан Генералне скупштине) има један глас, без обзира на број представника.

(2) У Повељи (чл. 8) прави се разлика у начину гласања (у погледу већине гласова) за одлуке Генералне скупштине које се односе на важна питања и за одлуке о осталим питањима.

Одлуке Генералне скупштине о важним питањима, које се доносе „двотрећинском већином присутних чланова који гласају“, *обухватају*:

- препоруке о одржавању међународног мира и безбедности;
- избор несталних чланова Савета безбедности;
- избор чланова Економског и социјалног савета;
- избор чланова Старатељског савета (у сагласности са чл. 86. став 1. т. в);¹³

- избор нових чланова УН;
- обустављање права и повластица по основу чланства у УН;
- искључење из чланства УН;
- питања која се тичу примене система старатељства;
- буџетска питања.

(3) О свим осталим питањима из њене надлежности Генерална скупштина доноси одлуке „већином присутних чланова који гласају“. У остала питања се укључује и одређивање „допунских категорија питања о којима ће се одлучивати двотрећинском већином“.

(4) *Из учешћа у Генералној скупштини*, па према томе и из гласања, *искључује се* („не може учествовати у Генералној скупштини“) *члан Уједињених нација*:

- који је у заостатку с уплатом свог доприноса Организацији;
- ако је износ његових заосталих уплата раван или већи од износа доприноса који је био обавезан да плати за претходне две године.

Генерална скупштина, ипак, „може дозволити таквом члану да гласа ако се увери да је ово исплаћивање изазвано условима који су изван контроле члана“ (чл. 19. Повеље).

Заседања и рад (поступак). Заседања Генералне скупштине су *редовна и ванредна*. Редовна заседања се одржавају једанпут годишње, а ванредна према потреби. Ванредна заседања се сазивају на тражење

¹³ Поред чланова који управљају територијама под старатељством и чланова поименично наведених у чл. 23. Повеље (чланови који су стални чланови Савета безбедности) који не управљају територијама под старатељством, Старатељски савет сачињава и „онолико осталих чланова које на рок од три године изабере Генерална скупштина колико се покаже потребним да би се обезбедило да укупан број чланова Старатељског савета буде подједнако подељен између оних чланова Уједињених нација који управљају територијама под старатељством и оних који то не чине“ (чл. 86. Повеље).

Савета безбедности или већине чланова УН, а сазива их генерални секретар.

Генерална скупштина има свој пословник, који сама доноси, према којем се сазивају и одржавају њена заседања (према којем поступа у вршењу функција). Генерална скупштина има свог председника, кога бира за свако заседање, а може оснивати и своје помоћне органе (оне који су јој потребни за обављање задатака).

Савет безбедности

Састав. Савет безбедности се састоји од 15 чланова УН, и то од пет сталних и 10 несталних чланова.¹⁴ Сваки члан, без обзира на то да ли је стални или нестални, има само једног представника. Сталне чланове чине: Република Кина, Француска, Савез Совјетских Социјалистичких Република (сада Русија), Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске и Сједињене Америчке Државе.

Десет несталних чланова Савета безбедности бира Генерална скупштина међу осталим члановима Уједињених нација. При њиховом избору води рачуна, „у првом реду, о доприносу чланова Уједињених нација одржању међународног мира и безбедности и осталим циљевима Организације као и о правичној географској расподели“. Нестални чланови Савета безбедности бирају се на две године,¹⁵ а члан Савета безбедности коме је истекао мандат не може одмах бити поново биран.

Задаци и овлашћења. (1) Повељом је Савету безбедности првенствено поверена *одговорност за одржање међународног мира и безбедности* да би се обезбедила „брза и ефикасна акција Уједињених нација“. При томе су се чланови Уједињених нација сагласили да Савет безбедности делује у њихово име „при спровођењу својих дужности на основу ове одговорности“ (одговорности за одржање међународног мира и безбедности).

Повељом је, даље, предвиђено да, обављајући те дужности, „Савет безбедности делује у сагласности с циљевима и начелима Уједињених нација“. ¹⁶ Специфична овлашћења Савета безбедности у остваривању такве његове делатности утврђена су у: глави VI („Мирно решавање спорова“), ¹⁷ глави VII („Акције у случају претње миру, повреде мира и аката агресије“), ¹⁸ глави VIII („Регионални споразуми“) и глави XII („Међународни систем старатељства“).

¹⁴ Пре измене текста Повеље, на основу Резолуције Генералне скупштине УН бр. 1991 (XVII) од 17. децембра 1963, Савет безбедности је имао шест несталних чланова.

¹⁵ Због повећања броја несталних чланова Савета безбедности са шест на десет, у Повељи (чл. 23. став 2) предвиђено је да ће, приликом првог избора несталних чланова, после повећаног броја чланова Савета безбедности са 11 на 15, два од четири нова члана бити бирано на годину дана.

¹⁶ Видети о циљевима и начелима Уједињених нација.

¹⁷ Видети о мирном решавању међународних спорова.

¹⁸ Видети од чл. 39. до чл. 42, и друге.

Поверavajuћи Савету безбедности потпуну одговорност за одржање међународног мира и безбедности и опредељујући, према томе, његове задатке и овлашћења, државе чланице УН сагласне су да, у вези с тим, прихвате и спроводе све одлуке које донесе Савет безбедности (наравно одлуке које су у складу с Повељом). То је посебно наглашено у чл. 25. Повеље, чије су одредбе у контексту с начелом Повеље израженим у чл. 2. т. 2, према којем: „сви чланови савесно испуњавају обавезе које су преузели у сагласности с овом Повељом“.

(2) Савет безбедности има обавезу да о својој активности (о остваривању својих задатака и овлашћења) *подноси извештаје на разматрање Генералној скупштини*, и то једанпут годишње, као и специјалне извештаје, који се подносе по потреби. Генерална скупштина прима и разматра те извештаје према својим овлашћењима и задацима.¹⁹

(3) У Повељи је утврђена посебна одговорност Савета безбедности за „*формулисање планова који ће се поднети члановима Уједињених нација ради установљивања система за регулисање наоружања*“. Те планове Савет безбедности установљава, „уз помоћ Комитета војног штаба предвиђеног у члану 47“,²⁰ ради „унапређивања успостављања и одржања међународног мира и безбедности, уз што мање расипање људских и економских светских извора на наоружање“ (чл. 26. Повеље).

Гласање. У вези с потврђним гласовима за поједине одлуке Савета безбедности, у Повељи се прави разлика између одлука које се односе на процедурална питања и одлука о свим другим питањима. Тако се одлуке Савета безбедности о питањима процедуралног карактера сматрају донесеним (усвојеним) ако за њих потврђно гласа најмање девет чланова Савета безбедности, независно од тога да ли су за одлуку гласали стални и нестални, или само нестални чланови. Међутим, када се ради о одлукама о осталим питањима, њих Савет безбедности доноси потврђним гласовима девет чланова, укључујући потврдне гласове свих сталних чланова и најмање четири нестална члана. Значи, одлука се не сматра донесеном ако за њу не гласа само један од сталних чланова Савета безбедности.

Уколико за одлуку не гласа неки од сталних чланова Савета безбедности сматра се да је тај члан уложио вето. Мада Повеља не садржи право на вето, њега стални члан Савета безбедности користи ако не гласа за одлуку, без обзира на то да ли гласа против или се уздржава од гласања. Међутим, процедура гласања у Савету безбедно-

¹⁹ Видети о задацима и овлашћењима Генералне скупштине.

²⁰ Чланом 47 Повеље оснива се „Комитет војног штаба ради давања савета и указивања помоћи Савету безбедности у свим питањима која се тичу војних потреба Савета безбедности у сврху одржања међународног мира и безбедности, употребе и командовања снагама стављеним му на располагање, регулисања наоружања, као и могућег разоружања“; одређује се састав Комитета; утврђује одговорност Комитета „пред Саветом безбедности за старатељско руковођење свим оружаним снагама стављеним на располагање Савету безбедности“, и предвиђа да Комитет, „по овлашћењу Савета безбедности и после саветовања са одговарајућим регионалним установама, може да оснива регионалне поткомитете“.

сти не одвија се потпуно у том смеру, не сматра се да стални члан користи право на вето ако негласање за одлуку изражава апстиненцијом (уздржавањем од гласања), већ само ако гласа против одлуке. Чини се да се такав став не би могао бранити строгим тумачењем текста Повеље.²¹ Јер, према Повељи (чл. 27. став 3), одлуке Савета безбедности се доносе „потврђним гласовима девет чланова, укључујући потврдне гласове сталних чланова“. Према томе, нема правоваљане одлуке ако за њу не гласа само један од сталних чланова. При томе је ирелевантно да ли је гласао против, или се уздржао од гласања, или је, евентуално, његов представник изостао са седнице Савета безбедности.

При доношењу одлука које се односе на мирно решавање међународних спорова (одлуке које се доносе на основу главе VI и члана 52. став 3. Повеље)²² стране у спору се уздржавају од гласања.

Мирно решавање међународних спорова – дипломатска средства

Развој међународних односа и, у вези с тим, појава и постојање међународних трвења, сукоба и спорова условили су потребу за израженијим настојањима да се – у оквиру међународне заједнице – конституишу и афирмишу средства (инструменти) за мирно решавање међународних конфликта и спорова. Циљ таквих настојања јесте искључење оружане силе (рат) као средства за решавање међународних питања и спорова и стварање услова за унапређивање, успостављање и одржање међународног мира и безбедности. Та настојања су разлог за појаву (оснивање) међународних организација (Друштво народа, Уједињене нације). Временом су таква настојања довела до тога да се у међународно право (његове изворе) уграде бројна средства (инструменти) помоћу којих ће се, на миран начин, решавати међународни спорови, тј. да се конституише и развија читав систем таквог начина решавања спорова.

Први формални извор међународног права којим се конституише систем мирног решавања међународних спорова (којим се успостављају средства и поступак таквог начина решавања спорова) јесте Прва хашка конвенција о мирном решавању спорова из 1899, односно 1907. године.²³ Систем мирног решавања међународних спорова који је установљен том

²¹ Више о томе, као и о процедури гласања у Савету безбедности и њеној модификацији *via facta*: др С. Аврамов, *исто*, стр. 129 и 130.

²² То су одлуке које се односе на: 1) позивање страна у спору да спор реше мирним начинима; 2) испитивање сваког спора или сваке ситуације и утврђивање да ли они могу да доведу у опасност одржавање међународног мира и безбедности; 3) препоручивање странама у спору одговарајућих поступака и метода за уређење спора; 4) одлучивање о препоручивању странама у спору одговарајућих поступака или метода уређења спора који може стварно да угрози одржање међународног мира и безбедности; 5) давање препорука странама у спору, кад оне то затраже, ради мирног решења спора; 6) подстицање развоја мирног решавања локалних спорова посредством регионалних споразума или регионалних агенција који се баве питањима одржања међународног мира и безбедности која су подесна за регионалну акцију.

²³ Конвенција је усвојена на Првој хашкој конференцији о миру, одржаној у Хагу, од 18. маја до 27. јула 1899, односно (у важећем тексту) на Другој хашкој конференцији о миру, одржаној у Хагу, од 15. јуна до 18. октобра 1907. године.

конвенцијом временом је дограђиван и усавршаван доношењем бројних међународноправних аката,²⁴ чему су посебно допринели бивше Друштво народа²⁵ и Уједињене нације.²⁶

Повеља УН има посебан значај у доградњи и усавршавању система мирног решавања међународних спорова. Поред тога што је у њу уграђено посебно начело о решавању међународних спорова мирним начинима, она садржи и посебне одредбе (систематизоване у глави VI – „Мирно решавање спорова“, од чл. 33. до чл. 38) о таквом начину решавања спорова, где је разрађено решавање спорова у поступку пред Уједињеним нацијама.

Средства (инструменти) која чине систем мирног решавања међународних спорова, а која су конституисана Конвенцијом о мирном решавању међународних спорова из 1907, Повельом УН и другим међународноправним изворима, могу се поделити на *дипломатска* и *судска* средства.²⁷ У дипломатска средства решавања међународних спорова, према међународноправној регулативи и литератури, спадају:

- непосредни дипломатски преговори;
- добре услуге и посредовање;
- анкетне комисије;
- измирење;
- поступак пред Уједињеним нацијама.

Непосредни дипломатски преговори

Непосредни дипломатски преговори, зависно од карактера спора и броја међународних субјеката у њему, могу бити:

- *билатерални* (преговори на двостраначкој основи – између двеју страна у спору);
- *мултилатерални* (преговори на вишестраначкој основи – између више страна у спору).

(1) *Билатерални преговори* су „најелементарнији начин“, односно „почетни корак у правцу мирног решавања спорова“ између две стране (две државе) у спору. Преговори између држава (страна у спору) воде се на принципима њихове суверене једнакости и равноправности.²⁸

²⁴ Видети правне изворе о мирном решавању међународних спорова: др Стеван Ђорђевић и други, *Грађа међународног јавног права*, Књига трећа, Нови Сад, 1989, стр. 1109–1162.

²⁵ Поред тога што Пакт Друштва народа (чл. 12–15) садржи одредбе о средствима и поступку мирног решавања међународних спорова, у оквиру Друштва су усвојена „два значајна акта: Женевски протокол о мирном решавању међународних спорова из 1924. и Генерални акт о мирном решавању међународних спорова усвојен од стране Скупштине Друштва народа 1929“ (др С. Аврамов, *исто*, стр. 303).

²⁶ Видети о Уједињеним нацијама.

²⁷ Др С. Аврамов, *исто*, стр. 304. Решавање међународних спорова од стране међународних арбитража (арбитража *ad hoc* или Сталног арбитражног суда) и Међународног суда сматрају се судским решавањем спорова. О таквом начину решавања међународних спорова видети детаљније: др П. Лукић, *Међународни судски органи и њихово учешће у решавању међународних спорова*, „Војно дело“, бр. 3–4, Београд, 1994, стр. 133–153.

²⁸ *Исто*, стр. 304. и 305.

(2) *Мултилатерални преговори* воде се:

– кад је за решавање међународног спора заинтересовано више држава (страна у спору);

– кад се ради о спору који има општи међународни значај.

Дипломатски преговори на вишестраначкој (мултилатерална) основи воде се на међународним конгресима и конференцијама – кад је за решење спора заинтересовано више страна (држава). Међутим, преговори о решавању спорова који имају општи међународни значај воде се у оквиру међународних организација (опште или регионалне), без обзира на број субјеката непосредно укључених у спор (када се ради о спору који има општи међународни значај, преговори о његовом решавању воде се у оквиру међународних организација чак и када су у спор укључене само две државе). Мултилатералним преговорима се најчешће прибегава да би се на стране у спору извршио „колективни, морални, притисак у циљу прихватања или изналагања решења“ насталог спора.²⁹

Добре услуге и посредовање

(1) Као и други начини мирног решавања међународних спорова, добре услуге и посредовање се упражњавају пре него што се прибегне оружју између држава у спору (да би се такав сукоб избегао). У том случају, државе у спору траже „уколико то прилике буду дозволиле“, од једне или више пријатељских држава пружање добрих услуга или посредовање у решавању насталог спора.³⁰ Државе могу пружати добре услуге или посредовање државама (странама) у спору уз два кумулативна услова:

– *прво*, да су државе које пружају добре услуге, односно посредовање, у пријатељским односима са свим странама (државама) у спору;

– *друго*, да су од таквих држава све стране у спору захтевале пружање добрих услуга, односно посредовање.

(2) Независно од тога да ли су се државе у спору обратиле другој пријатељској држави за пружање добрих услуга или за посредовање у решавању њиховог спора, државе (једна или више њих) које су ван спора – потписнице Конвенције о мирном решавању међународних спорова из 1907 – „ако сматрају корисним и пожељним“ и „уколико то прилике дозвољавају“, могу своје добре услуге или посредовање понудити државама у сукобу. Вршење тог права државе у сукобу (спору), којима су понуђене добре услуге, односно посредовање, не могу „сматрати непријатељским актом“.³¹

(3) Добре услуге и посредовање, без обзира на то да ли долазе на захтев држава у спору или на иницијативу држава ван сукоба, имају искључиво *саветодавни карактер*. Дакле, не могу обавезивати државе

²⁹ Исто, стр. 305.

³⁰ Видети чл. 2. Конвенције о мирном решавању међународних спорова из 1907. године.

³¹ Чл. 3 исте конвенције.

у спору да прихвате или не прихвате (да по њему поступе или не поступе)³² савет који се изражава кроз пружање добрих услуга или посредовање.

(4) Између добрих услуга и посредовања постоји више *сличности*: њих пружају државе које су у пријатељским односима са државама у спору; пружају се на захтев свих страна у спору; могу се пружати и на иницијативу држава ван спора (ако на то пристану државе у спору) – када се њихова понуда не може сматрати непријатељским актом; циљ им је да се између држава у спору успоставе нормални односи, да дође до помирења њихових опречних (супротстављени) захтева и до смиривања непријатељских осећања и имају саветодавни карактер (дакле, немају обавезну снагу).

Међутим, између тих средстава за мирно решавање међународних спорова постоје и извесне *разлике*. *Добре услуге* су одговарајуће радње и активности којима држава која пружа добре услуге доводи у непосредан контакт државе у спору, дајући им савет за решавање њиховог спора. *Посредовање*, међутим, има „много ефикаснији и непосреднији облик интервенције“. Држава која посредује између држава у спору (држава посредник) има много активнију и одређенију улогу, која се састоји „у помирењу одречних захтева и смиривању непријатељског осећања, која су се могла створити између држава у сукобу“.³³ Због тога држава посредник може „сама да испитује предмет спора и у том правцу да чини конкретне предлоге, што значи да активно учествује и у самим преговорима“.³⁴

Међународне анкетне комисије

Међународне анкетне комисије (даље: анкетне комисије), као средство мирног решавања међународних спорова, формалноправно, утврђене су Конвенцијом о мирном решавању међународних спорова из 1907. године (чл. 9 и 10). Том су конвенцијом утврђена правила о начину образовања (установљавања), саставу и функционисању анкетних комисија, које – како произилази из те конвенције – установљавају државе у сукобу (спору) посебним споразумом.

Стране у спору прибегавају решавању спора помоћу анкетних комисија када спор нису могле да реше другим дипломатским средствима (преговори, добре услуге, посредовање) и када између њих постоје „разлике у оцени чињеничних питања“ (чињенично стање) о насталом спору (његови елементи, обим и др.). Споразумно образоване, анкетне комисије у решавању таквих спорова имају задатак да, савесно и непристрасно, испитају све релевантне чињенице и околности. Дакле, да разјасне сва питања у којима постоје разлике код страна у спору,

³² Исто, чл. 6.

³³ Исто, чл. 4.

³⁴ Др С. Аврамов, исто, стр. 306.

чиме им помажу да спор реше на принципима којима се не повређују међународни мир и безбедност, као ни правда.

Споразумом о установљавању анкетне комисије (који закључују стране – државе у спору) одређују се чињенице које треба испитати и утврђују начин и рок образовања анкетне комисије и обим њених овлашћења. Тим споразумом се, ако је потребно, утврђују и: седиште анкетне комисије и њено право да заседа и ван свог седишта; датум до када је свака страна у спору дужна да анкетној комисији поднесе све своје материјале који се тичу чињеница (чињенично стање) у вези с насталим спором, и сви други услови потребни за успешан и ефикасан рад анкетне комисије о којима се стране у спору споразумевају.

Састав анкетних комисија одређују државе у спору од подједнаког броја својих представника. Тако одређеном саставу анкетне комисије стране у спору, ако то сматрају корисним, могу придодати и чланове који се именују из реда неутралних лица или представника међународних организација.³⁵ Начин именовања придодатих чланова и обим њихових овлашћења утврђује се споразумом о установљавању анкетне комисије.³⁶

Дакле, начин рада анкетних комисија на утврђивању чињеничног стања утврђује се споразумом о њиховом установљавању. Међутим, постоје одређена правила којих се анкетне комисије придржавају у свом раду:

- могу да спроводе истрагу (испитивање) на лицу места, да испитују сведоке, али само уз пристанак државе код које се обавља испитивање и, по правилу, у присуству њених представника;

- састављају извештај о свом раду и закључку (о резултатима свог рада на утврђивању чињеничног стања), који нема карактер пресуде или наређења. Стране у спору, на основу тог извештаја, изводе закључак по свом нахођењу, независно од закључка, односно предлога анкетне комисије;

- закључке доносе на затвореним седницама, већином гласова својих чланова;

- са документацијом до које су дошле, односно коју су оформиле током свог рада, дужне су да поступају као са подацима (документација) поверљивог карактера. Записник о свом раду, своје закључке и друге податке из те документације не могу да објављују без одобрења страна у спору.

Измурење

Под измурењем, као начином мирног решавања међународних спорова, подразумева се испитивање спора од стране посебног органа (даље: орган измурења), коме су то повериле стране у спору. Он је, по правилу, колегијалан (комисија), а може бити и инокосан – појединац.³⁷

³⁵ Исто, стр. 307.

³⁶ Став 3. чл. 10. Конвенције о мирном решавању међународних спорова из 1907.

³⁷ J. Andrassy, исто, стр. 497.

Но, без обзира на то како је састављен, тај орган треба да ужива поверење свих страна у спору.

Форму (облик) органа измирења одређују стране у спору, које треба да буду потпуно сагласне у томе којем органу ће поверити решавање (испитивање) спора, као и о његовом саставу. Ако се решавање спора поверава посебној комисији (комисија измирења), она се обично састоји од три до пет чланова. По једног члана именује свака страна у спору, а остале чланове бирају споразумно.

Орган измирења може да се укључи у решавање (испитивање) спора само на захтев страна у спору. Без таквог захтева (сагласно постављеног од свих страна у спору) не постоји могућност не само да учествује у решавању спора него ни да самоиницијативно понуди своје учешће. У томе је и разлика између добрих услуга или посредовања и измирења.

Задатак органа измирења је да свестрано испита чињенично стање (све релевантне чињенице), односно дужан је да прикупи све релевантне информације, да оствари увид у њих и да, на основу тога, утврди објективно стање у вези с решењем спора, на основу чега даје (саставља) свој предлог. При томе, он не испитује спор, односно не предлаже његово решење са правног гледишта (према правно релевантним чињеницама и околностима), већ са становишта прихватљивости за стране у спору. Без обзира на то колико је орган измирења свој предлог за решење спора засновао на правно релевантним чињеницама, стране у спору одлучују хоће ли предлог прихватити (дакле, могу и да га не прихвате). У томе је разлика између измирења и арбитраже (одлука арбитраже обавезна је за све стране у спору). Наравно, то не значи да орган измирења не може да предложи и правно решење (решење које се заснива на правним правилима и чињеницама), уколико оцени да је оно најадекватније и најприхватљивије за стране у спору.³⁸

Поступак пред Уједињеним нацијама

У Повељи УН садржана су два начела на основу којих је та организација основана и на којима заснива своју делатност: *начело решавања свих међународних спорова мирним начинима* (на принципима неповредивости међународног мира и безбедности, као ни правде), и *начело уздржавања од претње силом или употребе силе* (против територијалног интегритета или политичке независности сваке државе, или на сваки други начин несагласан с циљевима Уједињених нација).

На основу тих начела у Повељи – у нормативном делу (глава VI, од чл. 33. до чл. 38) – утврђена су средства, начин и поступак учешћа УН, односно њихових органа у мирном решавању међународних спорова чији су природа, димензије и трајање такви да могу да угрозе ме-

³⁸ О измирењу као начину мирног решавања међународних спорова: др С. Аврамов, *исто*, стр. 307 и 308; Ј. Andrassy, *исто*, стр. 497–500; др М. Вучинић, *Право народне одбране и друштвене самозаштите са основама међународног ратног права*, Београд, 1988, стр. 249.

ђународни мир и безбедност. Дакле, правила понашања за државе чланице и органе УН у решавању међународних спорова мирним начинима (средствима), у складу „с начелима правде и међународног права“. Тим правилима се стране „у сваком спору, чије трајање може да угрози одржање међународног мира и безбедности“ упућују да решење спора траже, пре свега, „путем преговора, истражне комисије, посредовања, измирења, судског решавања, прибегавања регионалним установама или споразумима, или другим мирним начинима по своме сопственом избору“. Истовремено, Повељом се одређује да стране у спору, уколико га не реше ниједним од наведених средстава, спор износе пред УН (покрећу поступак за решење спора у оквиру те организације).

Повељом се, надаље, одређују овлашћења, активности и мере органа УН који учествују у поступку мирног решавања међународних спорова, и то: Генералне скупштине (чл. 35. Повеље) и Савета безбедности (чл. 33, 34, 36, 37. и 38. Повеље). У том контексту су и одредбе Повеље (чл. 35. и др.) о поступању тих органа и других међународних субјеката при решавању спорова мирним начинима.

Генерална скупштина у мирном решавању међународних спорова

Указивање (скретање пажње) Генералној скупштини (и Савету безбедности) УН на постојање међународног спора или ситуације која може довести до међународног трвења или може да се претвори у спор – како произилази из чл. 35. Повеље УН – може да уследи и од поједине државе: државе чланице УН или државе која није чланица УН – када се ради о спору у којем је она једна од странака. Тада Генерална скупштина поступа према одредбама чл. 11. и 12. Повеље, из којих произилази њено овлашћење само да расправља о спору или ситуацији на коју јој је скренута пажња, али не и да о њима даје било какве препоруке,³⁹ осим ако то не затражи Савез безбедности.⁴⁰

Међутим, у контексту тих овлашћења Генералне скупштине, као и њених општих овлашћења детерминисаних у чл. 10,⁴¹ у чл. 14. Повеље

³⁹ Генерална скупштина је овлашћена да расправља „о свим питањима одржања међународног мира и безбедности која пред њу износе било члан Уједињених нација или Савет безбедности или држава нечланица Уједињених нација у складу с чланом 35. став 2, и може, с изузетком предвиђеним у члану 12, да даје препоруке о сваком таквом питању заинтересованој држави или државама или Савету безбедности или и једнима и другима. Свако такво питање у коме је потребно предузети акцију Генерална скупштина упућује Савету безбедности пре или после разматрања“ (чл. 11. став 2. Повеље).

⁴⁰ „Док Савет безбедности обавља у погледу било кога спора или ситуације задатке који су му поверени овом Повељом, Генерална скупштина не даје никакву препоруку у вези с тим спором или ситуацијом, сем ако то не затражи Савет безбедности“ (чл. 12. став 1. Повеље).

⁴¹ „Генерална скупштина може расправљати о свим питањима или о свим предметима у оквиру ове Повеље или који се односе на овлашћења и задатке сваког органа предвиђеног у овој Повељи и може, с изузетком предвиђеним у члану 12, да даје препоруке члановима Уједињених нација или Савету безбедности, или и првима и другима, о свим таквим питањима или предметима“ – утврђено је у чл. 10. Повеље.

утврђено је да Генерална скупштина „може да препоручује мере за мирно сређивање сваке ситуације – независно од њеног порекла – за коју налази да може да штети општем благостању или пријатељским односима међу нацијама, укључујући ситуације настале повредом одредаба ове Повеље које представљају циљеве и начела Уједињених нација“.

Према томе, у поступку мирног решавања међународних спорова и ситуација које могу довести до међународних трвења или могу да се претворе у спор, иако су у вези с тим утврђена много шира овлашћења (и одговорност) Савета безбедности,⁴² Генерална скупштина – у наведеним околностима и условима – може, у облику резолуција, „да препоручује мере за мирно сређивање сваке ситуације“ која може штетно утицати на опште благостање, на развијање пријатељских односа међу нацијама и на одржавање међународног мира и безбедности уопште. Таквим мерама Генерална скупштина морално утиче (јер мере које она препоручује имају морални, а не правни карактер) на одређене међународне субјекте да на миран начин (мирним средствима) реше своја међусобна трвења и спорове и тиме допринесу стварању повољних услова за одржање међународног мира и безбедности.

Савет безбедности у мирном решавању међународних спорова

Полазећи од тога да је Савету безбедности првенствено поверена одговорност за одржавање међународног мира и безбедности,⁴³ разумљиво је што је том органу Повељом утврђена примарна улога и задаци у мирном решавању међународних спорова или ситуација чија природа, димензије и трајање могу да угрозе међународни мир и безбедност. Повељом се, наиме, утврђује да Савет безбедности, у мирном решавању међународних спорова:

- позива стране у спору да спор реше мирним средствима – начинима (чл. 33. став 2. Повеље);
- испитује сваки спор или сваку ситуацију и утврђује да ли они могу да доведу у опасност међународни мир и безбедност (чл. 34. Повеље);
- препоручује странама у спору одговарајуће поступке и методе за уређење спора (чл. 36. Повеље);
- одлучује о препоручивању странама у спору, које му уступе решавање спора (јер га нису могле решити другим мирним средствима), одговарајућих поступака или метода уређења спора (чл. 37. Повеље);
- даје препоруке странама у спору, на њихов захтев, ради мирног решења спора (чл. 38. Повеље).

(1) Кад сматра потребним, Савет безбедности *позива стране у спору да свој спор реше на неки од начина мирног решавања спорова*: преговорима (непосредним дипломатским преговорима); помоћу анкетне комисије; посредовањем; арбитражом или судским решавањем.

⁴² Видети, од чл. 33. до чл. 38. Повеље.

⁴³ Чл. 24. Повеље.

(2) *Савет безбедности је овлашћен да испитује сваки спор и сваку ситуацију која може да доведе до међународних трвења или може да се претвори у међународни спор, и да утврђује да ли они могу да доведу у опасност међународни мир и безбедност.*

(3) *Ако се ради о међународном спору који може да доведе до међународног трвења чије трајање може да угрози одржавање међународног мира и безбедности (чл. 33. Повеље) или о сличној ситуацији, Савет безбедности може, у свакој фази таквог спора, да препоручи одговарајуће поступке или методе уређења спора. При томе, треба да узме у обзир: сваки поступак решавања спора који су стране у спору већ усвојиле, и да стране у спору, по правилу, треба правне спорове да износе на решавање пред Међународни суд у сагласности с одредбама Статута тог суда.*

(4) *Ако стране у спору чије трајање може да угрози међународни мир и безбедност не реше спор путем преговора, анкетних комисија, посредовања, измирења, арбитраже, судским решавањем или другим мирним начинима, оне тај спор упућују на решавање Савету безбедности. Ако сматра да настанак спора може стварно да угрози одржавање међународног мира и безбедности, Савет безбедности одлучује о препоручивању странама у спору одговарајућих поступака или метода уређења спора. При томе узима у обзир сваки поступак решавања спора који су стране у спору већ усвојиле и да би стране у спору, по правилу, требало правне спорове да износе пред Међународни суд према Статуту тог суда, или им препоручује услове за решавање спора које сматра одговарајућим.*

(5) *Стране у било којем спору могу да затраже од Савета безбедности да им да препоруку у циљу мирног решења спора. Кад све стране у спору то затраже, Савет безбедности такву препоруку може дати, не дирајући, при томе, „у одредбе чланова 33. до 37.“ Дакле, Савет безбедности, у том случају, може дати препоруку у циљу мирног решења спора ван наведених средстава и поступака.*

Право држава да скрену пажњу на сваки спор или ситуацију која може да се претвори у спор

(1) *Повељом је утврђено право држава чланица Уједињених нација да Савету безбедности или Генералној скупштини скрену пажњу (укажу) на сваки међународни спор или ситуацију која може да доведе до међународних трвења или да се претвори у међународни спор. То право имају све државе чланице УН, без обзира на то да ли су или нису стране у спору.*

(2) *Право скретања пажње наведеним органима УН на постојање међународног спора има и држава која није члан УН, али само: кад се ради о спору у којем је она једна од страна и ако, у вези с тим спором, прихвати обавезу на мирно решавање према Повељи.*

(3) Повељом се утврђује и право генералног секретара УН да Савету безбедности скрене пажњу на свако питање, а то значи и на сваки спор или сваку ситуацију, које, по његовом мишљењу, „може да угрози очување међународног мира и безбедности (чл. 99. Повеље).

(4) Кад Савету безбедности или Генералној скупштини буде скренута пажња на постојање међународног спора или ситуације која може да доведе до међународног трвења или да се претвори у спор, они су дужни да, према својим овлашћењима и по поступку утврђеном Повељом, предузму одговарајуће мере и активности ради решавања спора, односно ситуације мирним средствима. Ако такве мере и активности не доведу до решења спора, односно ситуације, а њихово продужавање, према оцени Савета безбедности, прети да угрози одржање међународног мира и безбедности, онда се, према Повељи, предузимају мере принудног карактера – Савет безбедности интервенише мерама утврђеним у глави VII (од чл. 39. до чл. 42. Повеље).⁴⁴

⁴⁴ Детаљније о томе: др С. Аврамов, *исто*, стр. 309 и 322–324.